

Съдържание

ОТЗИВ.....	2
от проф. д.б.н. Костадин Гечев за книгата „Дончо Костов: виден генетик на XX век“, съвместно издание на Архивите на РАН и БАН.....	2
МНЕНИЕ	4
на проф. д.н. Аглика Едрева Институт по физиология на растенията и генетика - БАН, за сборника „Дончо Костов: виден генетик на XX век“, съставен от архивисти при Руската и Българската академии на науките, Москва, 2011 г.....	4
ОТЗИВ.....	6
от доц. Георги Рукмански д-р по биология относно: книгата на В.Ю.Афиани , Р. Симеонова и колектив „Дончо Костов - забележителният генетик на 20-тия век“,	6

ОТЗИВ

от проф. д.б.н. Костадин Гечев за книгата „Дончо Костов: виден генетик на ХХ век“, съвместно издание на Архивите на РАН и БАН

Новоизлязлата от печат книга „Дончо Костов: виден генетик на ХХ век“, съвместно издание на Архива на Руската академия на науките (РАН) и Научния архив на Българската академия на науките (БАН), заслужава вниманието не само на тесен кръг читатели от научните среди, но и на по-широки кръгове на българската общество, тъй като, както подсказва и самото заглавие, е посветена на безспорно най-видния български генетик от миналия век, чиято многостранна дейност е получила заслужено признание зад граница, но не толкова и в неговата собствена страна.

Книгата представлява сборник от оригинални документи, повечето от които се публикуват за първи път и разкриват нови страни от живота на бележития българин. Трябва да признаем, че у мен, претендиращият да познава в значителна степен живота и делото на акад. Д. Костов, силно впечатление направи включеният в сборника биографичен очерк на Ружа Симеонова, където вещо и увлекателно са описани ключовите събития в неговия необикновен жизнен път. Читателят, без директни внушения на автора, се убеждава в изключителните му качества на учен и общественик, който за един сравнително кратък творчески период успява да постигне световно признание. Почти няма актуално и значимо за времето си направление на растителната генетика, което не е било обект на неговия изследователски интерес.

Интерес представлява и поместената в сборника статия на В.Ю. Афиани относно ролята на Д. Костов за развитието на генетиката в Съветския съюз, където по общо признание протича най-плодотворният етап от неговата научна дейност; за седем и половина години той публикува повече от половината (над 100) от научните си трудове. Човек не може да не изпита чувство на национална гордост от високата оценка, която световно известният руски учен Н. И. Вавилов дава на научните приноси на Д. Костов и от това, че той го привлича в наскоро създадения Институт по генетика на АН СССР, в екип от именити чуждестранни учени, някои от тях - бъдещи Нобелови лауреати.

За съжаление, почти целият жизнен и творчески път на Д. Костов в неговата Родина се оказва труден и много често белязан с трагичен драматизъм. В ранния период основна пречка за кариерното му израстване е ограничеността на неговите университетски началници, чиито интереси рядко излизат извън злободневната приложна тематика. Талантливият учен, получил солидно образование и изследователски опит зад граница е изпреварил времето, в което живеят неговите сънародници и се оказва в обстановка на неразбиране и изолация. По-късно, той попада в центъра на печално известните събития на разгром на класическата генетика у нас,

завършил с административно налагане на лъженаучната „Мичуринска генетика“ на Т. Д. Лисенко, на проведената през април 1949 г. Биологична конференция на БАН, на която акад. Д. Костов е главният обвиняем. Стига се до унижителна принуда от тогавашната научна върхушка той да излезе с писмена декларация, че се отказва от научните си убеждения и на практика от смисъла на всичко онова, което е постигнал в науката през своя живот. Този безпрецедентен акт на насилие има фатални последици за именития учен, който след три месеца, на 9 август същата година, напуска този свят едва на 52 години.

Бих искал да подчертая в заключение, че документираните в сборника събития, в които Д. Костов е участник и от които излиза с достойнство и чест, са класически пример в подкрепа на максимата, че науката не търпи субективизъм и предупреждение, че всякакви опити за погазване на научната истина са обречени на провал. Целият живот на този забележителен българин впрочем, е изпълнен с ярки примери, достойни за подражание от сегашното поколение млади учени на България.

София,

27.10.2012 г.

МНЕНИЕ

***на проф. д.н. Аглика Едрева Институт по физиология на растенията и генетика - БАН,
за сборника „Дончо Костов: виден генетик на XX век“, съставен от архивисти при Руската и Българската академии на науките, Москва, 2011 г.***

Както е известно, основна цел на архивните изследвания е чрез представяне на наглед сухи и фрагментарни документални данни да се създаде достоверен и цялостен портрет на епохи, събития и личности. Може с увереност да се твърди, че в представения сборник „Дончо Костов: виден генетик на XX век“, съвместно изследване на Руската академия на науките (РАН) и БАН, тази цел е постигната до голяма степен, разкривайки малко известни страни от живота и научната дейност на акад. Д. Костов. Очевидно е, че съставителите са били вдъхновени от драматичната съдба на големия учен, надскочил тесните национални рамки, достигайки върховете на генетиката от първата половина на XX век. Очерците на доц. Р. Симеонова (БАН) и В.Ю. Афиани (РАН) за живота на Д. Костов, основани на публикации и архивни материали, разкриват същностни черти от характера на учения и ключови моменти в неговото развитие и професионални контакти, където се преплитат съдбите на големи учени, като Н. И. Вавилов и Нобеловия лауреат Херман Мюлер.

Представените документи описват Д. Костов като изключително активна и етична творческа личност, търсеща пътища за осъществяване на необикновените си научни интереси. Той спечелва стипендия за висше агрономическо образование в Хале, Германия, както и Рокфелерова стипендия в Харвардския университет, Бостон, САЩ. Приема покана за работа в академичните институти на СССР, и води необикновено широка кореспонденция за обмяна на информация, посещения, публикации и експериментални материали с колеги от цял свят, включително с бъдещи Нобелови лауреати, от която личи уважението към личността на Д. Костов. Не по-малко активен е ученият в осигуряването на високо ниво в работата на ръководените от него докторанти, институти и лаборатории. Особено място в сборника е отделено на връзките на Д. Костов със световно известния биолог Н.И. Вавилов, по чиято покана той заминава на работа в ръководения от него институт в Ленинград, СССР (1932), като изключително плодотворният му престой в СССР продължава до края на 1939 г., когато се завръща в България. От документите личат голямата интелектуална близост и сърдечното приятелство между двамата учени, като активните им творчески контакти прекъсват след ареста на Н.И. Вавилов в 1940 г. и не се възстановяват поради смъртта на великия учен в затвора (1943 г.).

В сборника ясно се открояват двата основни фактора, довели до драматичните събития

в живота на Д. Костов.

От една страна това е посредственото морално и/или научно ниво на българските (в контраст с чуждестранните) колеги, поради което Д. Костов не може да намери научна реализация у нас (провалян е на всички възможни конкурси в Университета и Министерството на земеделието!) и заминава за СССР.

От друга страна това е наложилата се в СССР (1948), а след това и у нас (1949) диктатура на псевдонаучната доктрина на лисенковизма, отричаща гените и цялата класическа генетика като буржоазна, реакционна и идеалистична. Наложен с политически и насилствени средства, лисенковизмът спира развитието на генетиката в СССР и в другите социалистически страни, като особено тежко е влиянието му в България. В сборника са документирани напразните опити на Д. Костов да защити себе си и генетичната наука от невежествените лисенковистки нападки. Трагичният финал е неизбежен (август 1949).

Отразявайки тези далечни събития, сборникът внушава идеята, че обществото и науката не могат да съществуват без толерантност на отношенията и идеите.

ОТЗИВ

*от доц. Георги Рукмански д-р по биология
относно: книгата на В.Ю.Афиани , Р. Симеонова и колектив „Дончо Костов -
забележителният генетик на 20-тия век”,*

На нашето внимание е книгата - „Дончо Костов - забележителният генетик на 20-тия век", отпечатана в гр. Москва, през 2011 г., с автори Виктор Юриевич Афиани и Ружа Симеонова в колектив с Габриела Йончева, Дарина Петрова-Илиева, Елена Дяконова и Надежда Михайловна Осипова Тя е посветена на световноизвестния български генетик акад. Д.Костов, един от основателите на генетиката у нас, с значителен принос за развитие на световната генетика.

Тръгнал от родното си село Лукорско край София в началото на миналия век, той преодолява всички житейски трудности и успява да реализира огромното си влечение към естествените науки и в частност към генетиката, преминавайки през най-реномираните световни научни центрове. Той учи в Университета в гр. Хале, Германия, от който излиза след 3,5г с диплом за агроном и защитен докторат по естествени науки, разработен под ръководството на проф. Т.Рьомер. Специализира генетика при проф. Е. Ийст в Харвардския у-т САЩ, където извършва забележителни експерименти, които му позволяват да публикува първите си 30 научни труда. Поканен от акад. Н.И.Вавилов той постъпва в друг център на световната наука - Института по генетика на АН на Съветския съюз, където за 7,5г. разработва и публикува 100 научни труда, т.е. половината от научната си продукция. Използвайки базите на тези центрове, своя вроден талант на изследовател, безупречната си прецизност в работата и изключителната си работоспособност, само за 25г. творчески живот той сътворява над 200 научни труда, повечето от тях с приносен характер. Сред фундаменталните му приноси му са: откритието на придобит имунитет при растенията, подобно на животните, откритието направено на примера на растенията, доказващо унаследяване на раковите образования - туморите, изключително широките му изследвания в областта на отдалечената хибридизация при растенията, който проблем разработва през целия си творчески живот, фундаменталният му труд „Цитогенетика на рода никотиана" и пр.. Научното наследство на акад. Д.Костов е толкова богато, че ние и днес продължаваме да черпим от него знания и поука.

За акад. Дончо Костов до сега са издадени 8 книги и брошушури и са написани десетки статии и доклади, свързани с чествания посветени на неговото дело. Издаден е и сборник „Избрани научни трудове" на акад. Д.Костов. Издигнат е паметник в родното му село. Къщата му в селото е превърната в музей. Но очевидно интересът към акад.

Д.Костов продължава да бъде голям. В подкрепа на това е излязлата от печат книга на В.Ю.Афиани, Р.Симеонова и колектив.Тя представлява сборник от документи за водената кореспонденция по време на творческата му работа в България и в Съветския съюз. Същите се предхождат от статии на водещите автори за живота и дейността на акад. Д.Костов, които ще улеснят читателя в разчитането на изложените документи.

В статията на Ружа Симеонова много обстойно, на 29 стр., се представя жизнения път и дейност на акад. Д.Костов, съпроводени с непрекъсната борба с трудностите в стремежът му да прави наука, но и с забележителните научни постижения, донесли му световно признание. В нея могат да се намерят подробно описани редица интересни моменти от неговия живот.

В статията на В.Ю.Афиани накратко е представена историята на Института по генетика към АН в гр. Москва, неговият ерудиран научен колектив. С поканата за работа на учени от други страни, като нобелиста Ханс Мюлер, Д.Костов и др., този институт се превръща в световно известен център на генетиката. Авторът дава, също така, подробности за живота на Д.Костов по време на ползотворното му пребиваване в Русия, неговата помощ за руската селекция, разгадавайки генетичната връзка между видовете пшеница и тяхната имунна устойчивост, както и на филогенетичната връзка между видовете тютюни.

В предлаганата книга са събрани и представени 122 документа, обхващащи творческия път на акад. Д.Костов от 1927 до 1952г. Те могат да бъдат разделени условно на три части.

В първата част са включени 11 документа от периода 1927 - 1931 г. Това са кореспонденции с фондация Рокфелер за удължаване стипендията на Д.Костов, за отпускане на допълнителни средства за изследвания. Тук са и писмата му след завръщането му в България, до същата фондация, за субсидиране на неговата изследователска работа и тази на колегата му Джеймс Кендал, който подпомаган от Д.Костов доразработва и защитава в България започнатата в САЩ докторска дисертация.

Втората част обхваща 42 документа, свързани с пребиваването и работата на Д.Костов в Съветския съюз.Те започват с писмото на акад. Вавилов до Д.Костов, за условията на работа в лабораторията, която оглавява, документите за назначаване на Д.Костов за старши генетик /1932г./, за избирането му за зав. лаборатория по отдалечена хибридизация/1934г./, за присвоената му повторно научна степен „доктор" /1934/, за избора му за професор в Ленинградския университет / 1934/. От документите се вижда, че по-нататъшния растеж на акад. Д.Костов е свързан с написване на автобиография /1936/, рецензия с висока оценка на научните му трудове от акад. Вавилов /1936/, и мотивираното предложение на акад. Вавилов, в резултат на което Д.Костов е избран за за член-кореспондент на АН на Съветския съюз /1937г./.

В третата част са представени 69 документа, отнасящи се за дейността на Д.Костов

след завръщането му в България през 1939 г. Започват вероятно с последните писма на акад. Вавилов /1940г./, с които той моли акад. Д.Костов да му изпрати генетичен материал и нова литература. Значителен брой / 17 бр./ от документите в тази част са свързани с Българо-съветското дружество, на което той става председател, закриването на същото през 1941 г. и възстановяването му през 1944г. Няколко документа се отнасят за изпращане на трудът му „Цитогенетика на рода Никотиана" /1945г./, в Харков, Вашингтон и Краснодар. Следват документи за получаване на научни статии от различни институти в Русия, с предложения за книгообмен, за взаимна обмяна на генетичен материал и пр. В сборника са поместени писмата на акад. Д.Костов до Титко Черноколев, м-р на земеделието, и до проф. Игнат Еманоилов, за опровержение на отправените му обвинения за безплодност и недостатъчно популяризиране на съветския опит през 1948г. В него намират място и действителният текст на неосъщественото му изказване на биологичната конференция у нас през 1949г., отнасящ се за нападките срещу научната му дейност. Събраните документи завършват със спомени на съпругата на акад. Д.Костов Анна Костова за големия учен акад. Вавилов, за неговото грижовно отношение към Д.Костов.

В обобщение искам да отбележа, че макар поради ограничения обем на книгата /270стр./, сборникът да не съдържа всички кореспонденции на акад. Д.Костов, той предлага най-важните документи свързани с пребиваването му в България и в Съветския Съюз и има значителен принос за по-задълбоченото опознаване живота и дейността на големия български генетик. Публикуваните документи дават допълнителна информация, за общуването на акад. Д. Костов с видни учени в света, за обмяна на научна литература, обмяната на генетичен материал, кореспонденции за участие в конгреси и пр. От друга страна те изразяват световното признание на личността и на научните постижения на акад. Д.Костов. Документите показват и безспорните му качества на общественик, истината за точния отговор на акад. Д.Костов на критиките отправени към него по време на биологичната дискусия. и пр. От публикуваните в сборника материали се вижда също, че за израстването на акад. Д.Костов като световноизвестен генетик допринася много безрезервната подкрепа оказана му лично от големия учен и човек акад. Н.И.Вавилов. Предлаганата книга е нова стъпка в изучаване на необикновеният живот и на изключителните научни резултати постигнати от акад. Д.Костов.

5.11.2012 г

Доцент:

/Г.Рвкмански/